

Innhold

Kunnskap for et tryggere samfunn? 11

Hjørdis Birgitte Ellefsen, Vanja Lundgren Sørli og Marit Egge

Hva slags historie? 12

Hva slags kilder? 14

Hva slags samfunnsrolle? 16

En sammensatt fortelling 20

Veien videre 23

Litteratur 24

DEL 1

KAMPEN OM POLITIUTDANNINGEN

Kapittel 1. «Fagskoler for politiet. Hva nøles der etter?» (1895-1920) 29

Hjørdis Birgitte Ellefsen

Hva slags etat og yrkesgruppe? 30

De overordnedes behov for kontroll 33

De underordnedes behov for selvstendighet 36

Politiilovkomiteens innstilling 43

«Hvad nøles der etter?» 46

Gjennombruddet 48

Et kompromiss mellom et
juridisk og pedagogisk kunnskapsregime? 54

Litteratur 57

Kilder 58

Kapittel 2. Utdanning eller beredskap?

Ja takk, begge deler (1920-1940) 61

Hjørdis Birgitte Ellefsen

Nøktern drift under streng byråkratisk kontroll 63

Profesjonaliseringsstrategi versus sparepolitikk 66

Hestehandel 71

Politiskolen i front for en hardere politiroлле 75

«Samfundets pansrede neve» 80

Forsoning 87

En politisk nøytral aktør? 89

Litteratur 90

Kilder 91

Kapittel 3. «Det er klart at det var et nazistisk opplegg» 93

Politiutdanning i Noreg under andre verdenskrig

Øystein Hetland

Bakgrunn 95

Lies luftige visjonar 95

Endeleg ein politihøgskule? 98

Kuppet på Kongsvinger 98

Pensum 100

For få folk 104

Utklekkingsanstalt for nazistar? 106

Utdanning av statspoliti og kriminalpoliti 109

Oppreinking 112

Konklusjon 115

Litteratur 117

Kjelder 117

Kapittel 4. Arbeiderpartistatens politiutdanning (1945-1963) 119

Hjørdis Birgitte Ellefsen

Opprydning 120
 Politiutdanningen i den korporativ-teknokratiske støpeskjeen 122
 Profesjonskamp 130
 Regjeringskrise 135
 Demokratisk legitimitet? 138
 Litteratur 141
 Kilder 142

Kapittel 5. Demokratiet banker på (1964-1986) 145

Hjørdis Birgitte Ellefsen

Utflytting eller distriktshøgskole? 146
 Maktkritikk innenfra 153
 Maktkritikk utenfra 157
 En løsning for enhver smak 165
 Etatens versus samfunnets politiutdanning 167
 Litteratur 169
 Kilder 171

Kapittel 6. En høgskole på lik linje med andre høgskoler? (1987-2020) 173

Hjørdis Birgitte Ellefsen

Veien fra etatskole til høgskole 174
 En høgskole i spennet mellom academia og etat 184
 Et særorgan delvis underlagt universitets- og høyskoleloven 202
 En bærekraftig styringsmodell? 212
 Litteratur 215
 Kilder 217

DEL 2

DE MAN ØNSKET - OG DE MAN FIKK

Kapittel 7. Fra idealrekrutt til stjernestudent: politikken om politiets rekruttering (1905-2020) 221

Vanja Lundgren Sørli

Begrepsavklaringer og avgrensninger 222
 Idealenes forhistorie 224
 Forsvarsbakgrunn og god fysikk (1920-1945) 227
 Politiloven 1927 227
 Politiloven 1936 229

Fysikk, god forstand og enkelte kvinner (1945-1969) 231

Politiloven 1936 justeres 232
 «Ingen grunn til at politiyrket skal være monopolisert for menn» 234
 Likestilt og bredere rekruttering (1970-1994) 236
 Bred rekruttering (1995-) 241
 Avsluttende kommentarer 244
 Litteratur 246
 Kilder 249

Kapittel 8. Politielever og politistudenter gjennom hundre år 253

Celine Pedersen og Marie-Louise Damen

«Naar en mand ikke duger til noget andet, saa duger han altid til at gaa konstabel i byen» 255
 Bare for menn? 257
 Mellomkrigstid - armesterke bondesønner? 259
 Etterkrigstiden - førsteklases politiaspiranter? 264
 Likestilling? 266
 Publikumsbehandling 267
 Reformering av politiet 269
 Høgskoleutdanningen - fra politielev til politistudent 274
 Mangfold i studentgruppen 275
 Bachelorstudenter 277
 Samordna opptak - karakterkravene styrer 278
 Studentenes utdanningsbakgrunn og forventninger om å bli politi 283
 Litteratur 286
 Kilder 288

Kapittel 9. Kvinners inntog i politiutdanningen i 1958 291

Christin Thea Wathne

Teoretisk og empirisk utgangspunkt 292
 Justisdepartementet oppfordret kvinner til å søke uniformert tjeneste 293
 Kvinner som arbeidskraftreserve 294
 Motstand mot pionerkvinnenes inntog 296
 Passende opplæring og arbeid for en kvinne? 297
 Kjønn og arbeidsmetoder 300
 Lik lønn for likt arbeid - eller likt arbeid for lik lønn? 302
 Pionerkvinnenes utdanning 304
 Politikvinner fikk ikke opplæring i våpen, hund, hest eller utrykning 307
 Pionerkvinner i skjørt og høyhælte støvletter 308
 Politikvinneres vei videre i etaten 313
 Avslutning 315
 Litteratur 316
 Kilder 317

Kapittel 10. «En blir ikke nazist av å gå her nu» 319

Historien om politiaspiranten Ragnvald som ikke fant seg til rette ved naziskolen i Kongsvinger og Oslo

Per Ole Johansen

- Hva kan Ragnvalds historie fortelle oss? 320
- Med Ragnvald til Kongsvinger 321
- Videre til kursing og drill i Oslo 322
- Konstabel – for en stakket stund 325
- Ragnvalds prosjekt 326
- Begynnelsen på slutten for konstabel Ragnvald 328
- Ragnvald i politihistorien 330
- Litteratur 334
- Kilder 335

Kapittel 11. «Jeg trener ikke på flukt!» 337

Politikroppen gjennom hundre år

Bjørn Barland

- Kroppskultur 338
- Politiet: en forutsetning og en konsekvens 339
- Samfunnets disiplineringsprosjekt: idrett, kroppsoving og fysisk aktivitet 340
- Konstabelkurs, politigrep og boksing 342
- 1950-årene – en ny tid for Politiskolen 346
- Utdanningssamfunnet 1970–1990: nye tanker i gymnastikkfaget 349
- Fysiske opptakskrav – gammel tid møter nye tanker 352
- En ny polititjenestemann – «generalistkroppen» 353
- 1990–2020: fra etatskole til høgskole – et farvel til «de armsterke bondesønner»? 355
- Avslutning 362
- Litteratur 363
- Kilder 366

DEL 3

HVILKE FAG?

Kapittel 12. «Enten var en født opdager, eller også blev en det aldri. Det nyttet ikke å 'lære' noe i dette faget» 371

Om utviklingen av spesialutdanningene i etterforskning 1920–2020

Ivar Husby

- Politiskolen 1920–1929
- en utdanning i etterforskning 373
- Konstabelkurset og etterforskningskurset
- et tydelig skille mellom grunnutdanning og spesialisering fra 1929 374

- Brannetterforskning
- den første spesialutdanningen (1924) 375
- Kursvirksomheten i etterkrigstiden 1945–1995
- og utviklingen av nye lærebøker 378
- Lærebøker 380

- Etterutdanningskurset (1978–1990) 382
- Det store paradigmeskiftet i avhør
- KREATIV (2002) 383
- Videreutvikling av studietilbudet (2010–2019) 384
- Formelle krav om gjennomført politihøgskolestudium 387
- Drivkrefter for endringer av utdanningenes struktur og innhold 388
- Avslutning 390
- Litteratur 392
- Kilder 395

Kapittel 13. «Ikke noen universitetsundervisning» 397

Om de juridiske fagene i politiutdanningens historie

Steinar Fredriksen

- Begrunnelser for å inkludere juridiske fag i politiutdanningen 399
- Hvordan har de juridiske fagene blitt undervist og forvaltet? 402
- Ønsket om jussundervisningens nærhet til praksis 402
- Ønsket om spesialiserte lærebøker 406
- Forutsetningen om lavere faglig nivå enn på universitetsutdanningen 408
- Noen eksempler på utsagn om ønsket nivå på jussundervisningen i politiutdanningen 409
- Nivåforskjellens dilemma: Hva skal «forenklet» jussundervisning bestå av? 410
- Avslutning 413
- Litteratur 415
- Kilder 416

Kapittel 14. «Saaledes utrustet vil politiet ved enhver anledning være situationens herre» 419

Polititidningens operative politifag (1920–2020)

Celine Pedersen

- Praktiske øvelser ved Statens Politiskole 420
- «De tykkmavede politifolks dager, er nu en saga blott» 422
- Kvalitet og beredskap i etterkrigstid 426
- «Politiets våpen og utrustning også på det menneskelige plan må holde kvalitetsmessig mål» 429
- Operative fag på høgskolenivå 433

Forskning og fagutvikling
 gir bedre operative ferdigheter 436
 Kampen om en kunnskapsbasert politiutdanning 441
 Et mindre operativt politi? 443
 Litteratur 445
 Kilder 446

Kapittel 15. «Er det virkelig bruk for Deres fag?» 449

En psykologihistorie fra Politiskolen

Jon Strype og Joshua Phelps

Få spor av psykologi 450
 Kunnskap i en videre kontekst
 – og noen spirer til et psykologifag 451
 Psykologifaget finner sin plass i politiutdanningen 452
 «Mye er uvesentlig for disse elever» 456
 Psykologifaget får ikke
 bare en, men to pensumbøker 460
 Ambisjoner: politiutdanningsutvalget
 om psykologi i grunnutdanningen 464
 Holdninger som skulle dannes og korrigeres 466
 Kort om noen psykologilærere og deres bakgrunn 467
 Psykologiens framvekst
 på Politiskolen – noen hovedlinjer 468
 Psykologifagets utforming og funksjon 469
 Formidling av psykologisk kunnskap til politielever 471
 Til slutt 472
 Litteratur 473
 Kilder 474

Kapittel 16. En samtykkende offentlighet 477

Marit Egge

«Policing by consent» 478
 Målet er legitimitet – veien er utdanning. 481
 Samfunnsforhold, politiets forståelse
 og utdanningens kunnskapsgrunnlag 482
 Klassekamp – utdanningens
 kunnskapsgrunnlag i 1920- og 1930-årene 482
 Motkultur og maktkritikk – utdanningens
 kunnskapsgrunnlag i 1960- og 1970-årene 485
 Identitetspolitikk – utdanningens
 kunnskapsgrunnlag på 2000-tallet 492
 «Politiet reddet oss»
 – en oppsummerende kommentar 497
 Litteratur 501
 Kilder 502

DEL 4

HVA SLAGS KUNNSKAPS- OG LÆRINGSSYN?

Kapittel 17. Kunnskapssyn og kunnskapsutvikling i politiutdanningen 505

Tina Luther Handegård og Charlotte Ryen Berg

Den spede begynnelsen (1900–1920):
 lovverk som kunnskap og kunnskap som dannelse 507
 Etatskoleperioden 1920–1992: erfaringslæring,
 holdninger og menneskekunnskaper 509
 Høgskoleperioden 1992–2004:
 disiplinbasert kunnskap med politifag i sentrum 513
 Bachelorutdanning 2004: et mer
 kunnskapsbasert kunnskapssyn 516
 Hvorfor denne kunnskapsutviklingen
 – og hvor har den ført oss? 519
 Samfunnsutvikling og endringer i kriminalitetsbildet 519
 Vitenskapeliggjøring av et kunnskapsfelt 521
 Avslutning 525
 Litteratur 528
 Kilder 530

Kapittel 18. I den skarpe enden 533

Instruktører i leir (1945–2020)

Kjersti Eckblad

Fra forkurs til B3-leir 534
 Instruktøren møter nye pedagogiske krav 544
 Avsluttende kommentarer 550
 Litteratur 553
 Kilder 555

Kapittel 19. Politiutdanningens profesjonalisering: et historisk perspektiv på politiforskningens rolle 557

Vidar Halvorsen

Politiforskning og politivitenskap 558
 Sosiologi – en styringsvitenskap? 559
 Den utdannings- og forskningspolitiske
 konteksten i perioden 1960–1992 560
 Den justispolitiske konteksten 1970–1992 563
 Politiutdanningsutvalget og konturene
 av en norsk politiforskning 565
 Politirolleutvalget og politiforskningen 569
 Politivoldsforskning, politietterforskning
 og politiutdanningens profesjonalisering 571
 Politi-høgskolen og politiforskningens
 institusjonalisering 573

Avslutning 575
 Litteratur 577
 Kilder 579

Kapittel 20. Kunnskapsutvikling i politi(leder) utdanning – en samtidshistorie 581

Brita Bjærkelo og Emma Villman

Utvikling av politilederutdanningen 582
 Lærebøker og «læremestre» 584
 Hva har lederutdanningene bidratt med? 586
 Hvordan har kunnskapen utviklet seg? 589
 Hvem har utviklet kunnskapen? 591
 Hvordan er kunnskapen blitt
 tilbakeført til politiorganisasjonen? 592
 Kunnskapsutvikling i politilederutdanning fremover 595
 Oppsummering 597
 Litteratur 599
 Kilder 603

**DEL 5
 AVSLUTNING**

Kapittel 21. Politiutdanningens historie i et komparativt perspektiv 607

Jan Messel

Øyet som ser 608
 Likhetstrekk med variasjoner 610
 Det store veiskillet 614
 Politihøgskolen og andre høyskoler 617
 Avsluttende refleksjoner 622
 Litteratur 624

Forfatterpresentasjoner 626

Bildeliste 631

Stikkord 633